

СЭКП Топ Комитетин чагаа сайгаргалын экижидер болгаш ажилчы чоннарын хулаа аларын организастаар дугайнда доктаалды хулаа алгашдан бээр алды чыл аажы турар. Партия-биле массанын харылаазын улам ынай быжылгаарын, чонун негедде-хомулаларыга кичээнгейлиг болурун дугайында В. И. Ленинни чагыларын амыдыралга боттаныларынга хамаарыштыр партия Топ Комитетинин ол доктаалы политика болгаш практика тала-ында аажок улуг ужуру-дуузалыг документ болур.

Партия Топ Комитетинин доктаалын амыдыралга боттандырар талазы-биле Тыванын партия организастаар ажилчы чоннардан кээп турар чагааларын, негедде-хомулаларын чогуур уезинде сайгарып болгаш масса чон-биле партиянын харылаазын улам быжылга, чонун чагаа дилегерин-биле ажилчы стилин болгаш методун сайгарып ажилчылар дээш аажок эвес ажилчыларын чоруткан. СЭКП обкому база Кызыл хоорай, район комитеттери болгаш паркомнар, чер-терде партия организастаар чондан кээп турар чагааларын чогуур уезинде дүргөн сайгарып, ажилчы чоннарын хулаа алды ажилчы кичээнгейлин төвүгө доктаалды тургузуп келген.

Чагаалар сайгаргаларын партия комитеттери бюроларыга болгаш секретариатка, партия аге организастаар коммунистерин хурдаларыга чугаалажып, бо ажилда чет-

пестерин экижидер талазы-биле чамдык хемчеглерин алган. СЭКП-нин Танды, Улуг-Хем, Бай-Тайга, Тес-Хем, Эрзин, Өвүр райкомнары ажилчы чоннарын чагааларын сайгарар талазы-биле ажилды экижидип, ол ажилда четпестерин дарый чайладыр согулга-биле бо дугайын бюроларга доктаамал чугаалажып келген. Чагаалар-биле ажилдын культуразын бедидер, ол ажилда удуруткучу бурзууну харысаалгазын күштелдирер, келген чагааларын кичээнгейлиг көрүп, ээлеринге харылап берип, бо ажилда дүжүметсиг, ажил чылдыр чорукту болдургазын партия организастаарыга болгаш коллективтерин удуруткучуларынга дааскан доктаалдарын хулаа ап турар.

Согуу уезде СЭКП обкомунга, Кызыл хоорай, район комитеттеринге, паркомнарга ажилчы чоннарын чагааларын секретарьларын көргө-ни-биле сайгарып турар. Келген бугу чагаалар контролыга алдынар болгаш оларын ээлер колдуунда-ла 10—15 хонук иштинде харызын ап турар. СЭКП обкому болгаш райкомнары чонун чагааларын база хомулаларын хыналдазын кылдыра партия комитеттеринин бюро кежигуяларын, килдистер өргөлчидерин, инструкторларын база партия, совет болгаш хой-нигини организастаарын удуруткучуларын кижилдиз-биле сайгарып көөрү чагыл болу берген.

Партия райкомнарын нийти килдистерин ажилчорудуугазын чонун чагааларын, негедде-хомулаларын сайгарарын болгаш чонун хулаа аларын организастаарын экижидеринге улаан-дыр турар. Бо ажилдын культуразын бедидер улуу-биле негетинер. Партия комитеттеринге кирип турар чагааларын характер байдалын көрүп турар, оларын чамдыкта хой кижит ап салган азы ат сал-

де саалдар фактылар турган. Ажилчы чоннары партия комитеттеринге хулаа аларын хуунери болгаш шактарын доктаатынган. СЭКП комитеттеринин секретарьлары хамаатыларын хулаа алгаш, оларын чонту негеддеринге болгаш дилегеринге та-ймырны бербишаан, болдунар аргалар бар таварылга-ла оларга чогуур дузанын көргүзүп турар.

метр чуртталга шөлүн ажилчорудуугазын хулаа алгаш, 10 айларга 52870 дорбелчин метр шөлү ажилчорудуугазын хулаа алгаш, азы планнын чүгө 52,4 хуу-зун куустекен. Оон иштинде Кызыл хоорай Совети 1973 чылда 45.400 дорбелчин метр чуртталга шөлүн ажилчорудуугазын хулаа алгаш, 10 айларын дүргүзүндө планны чүгө 34,3 хуу куустекен. Тулут организастаарын планнарын чыл-чылда куустейли тура-

культура албан черлеринин, амыдырал-чуртталга, кадык камгала черлеринин ажилын-да четпестерин илестерген чагаалар партия комитеттеринге база келтилер, ол чагааларын чогуур уезинде хынап, четпестерин чайлашты, чогуур түнөөлөрдүн үндүрүп келген. В. И. Ленин чагаалар-биле ажилды организастаарынга удуруткучуларын бот-харын салгалыг болурун негеп, кадык ошу сайгарып турар уезде

комунга бижээр. Ук чагааны хынап көргөнгө тунелдине бижиттинген фактылар батыл-катынган. Бо чаага хамаарыштыр СЭКП обкомунун секретариаты тускай доктаалды хулаа алган. Эрзин районун ажил-агылдарын чамдык удуруткучуларын адрезинге бижээр хомулаларын СЭКП райкомунун бюрору хой удаа сайгарып келген болгаш бургулау чамдык өштерин партия талазы-биле шыгып хонгулап, а чамдыктарын сагыныртылган. Мындай чижектерин өскө-даа партия комитеттеринден көргүзүп болур.

Партия ажилын бо чугаада уастогунда кылган чүүлдерин демгелдештирип, чедир кылдырмай турар чүүлдерин чугаалайып барып болбас. СЭКП-нин Топ Комитетинин доктаалын негеддерин чамдык партия комитеттери копка куустейли турарын айтыр керек. СЭКП райкомнарын нийти килдистер ажилчы чоннарын аас-биле болгаш бижмел-биле дилегеринин куустейлиг дугайында коллективтер удуруткучуларын отчеттарын организастаар болгаш бо айтырылга хамаарыштыр айтырып, хары келгээрин эрттирер чугаа. Чонун чагааларын, дилегерин сайгарып болгаш хамаатыларын хулаа аларын организастаар, оларын чонту негедде-хомулаларын куустейлиг дугайында айтырып партия комитеттерин бюроларыга, ажилчы чоннар депутаттарын куустейли комитеттеринге, пар-

тия болгаш өскө-даа хой-ниги коллективтеринге чугаалажып, ош ажилдер ужурул. Бо ажилда практиктик дуаа чедиринге прокуратура, суд, улусчу контрол, органнын киржилгезин экижидеринге кичээнгейлиг салаа чогуур.

Партия райкомнарын нийти килдистерин аргелекчилер чонун чагааларын сайгаргалында ай сайында, кварталда бюроларга информастаар, бо ажилда хыналдаларын кылып, четпестерин чогуур уезинде элип, партия аге организастаарын ол талазы-биле ажилдына практиктик дуаа чедир ужурул.

Хамаатыларын СЭКП-нин райкомнарын секретарьларын хулаа аларын доктаалган чургуу бугулар нийти килдистер организастаар болгаш алаа киржир керек. Айтырып тургускан хамаатылар чонун чогууду алганнын дугайында кыска түнөөли нийти килдистер өргөлчидерин ундурган турар. Чондан кээп турар чагааларын база негедде-хомулаларын сайгарылазын экижидер болгаш ажилчы чоннарын хулаа аларын организастаар талазы-биле хемчеглерин партия комитеттери болгаш партия организастаарын уезин негедде-хомулаларын дүштүр тургузуп, ол талазы-биле моюн сонгаар-даа шуургу ажилдарын кылдыр дээринге чигинит турбас.

О. БИЧЕ, СЭКП обкомунун нийти килдизинин өргөлчидер.

МОСКВАНЫҢ ААЛЧЫЛАРЫ

Мурнуу Вьетнамын Хосталганын Национал фронтунун ТК-зынын Президиумун Даргазы, Мурнуу Вьетнам Республиканын Революстуг тур чагаанын Консулстватинг чөвүлелин Даргазы доктор Нгуен Хуу Тхон баштадыр Мурнуу Вьетнам Республиканын делегациязын Москванын Ленинчи комсомол атыг заводунун ажилчылары декабрь 20-де акы-дунаа бугу-биле чуректин ханызында уткан.

Аалчылар-биле кады ол заводка СЭКП ТК-нын секретары В. И. Долгих, СССР-нин Дээди Советинин Президиумун Н. С. Хрущевтин оралакчызы Н. Х. Арутюнян, СССР-нин Министрлер Чөвүлелин Даргазын оралакчызы В. Н. Новиков, автомобиль улеттүрүпчү министери А. М. Тарасов, СССР-нин даштыкы черектер министринин оралакчызы Н. П. Фирюбин чедер берген.

«Авто-москвич» бугурулге каттыжышкынын чингине директор В. П. Коломинин, Мурнуу Вьетнамын ажил-агыл дугайын аалчыларга чугаалаан. Делегациянын кежигуяларын, совет удуруткучулар чамдык чектерге барып, бугурулге-биле танышкан.

МВР-нин делегациязынын СССР-де келгенинде, МВР-нин Хосталганын Национал фронтунун 13 чыл өмүг болгаш Мурнуу Вьетнамын патриоттары-биле ол сеткил каттыжылыгында негеддеринин бистин чуртувуста ачтыгында анал холбаштыр байланыштын ажилчы чоннар төлөөкчилеринин минитини ол бугурулгеге болган.

СЭКП-нин Москва хооромунун секретары Л. А. Борисов минитини ажиткан. Делегациянын кежигуяларын, а ол ышкан ВР-нин СЭР-де элчин бо Тухе Лонга чымылгарын мунундан ол изиг байыр чедирген.

Вьетнам улус бодунун черинге тайбынын аажок улуг кыража-когаралын үндүрүп, човула-хилинчекке таварып тургаш чедип алган совет кижилер билер деп, Ленинчи комсомол атыг заводунун слесари-оптектизи, РСФСР-нин Дээди Советинин депутаты В. Г. Шапкин бодунун чугаа-зынга мелегезен.

Мурнуу-вьетнам патриоттарын чедип алыр дээш демисежип турар чагай херэрин алыс тилдизинге москвичлар бугу совет кижилер-биле бир-дөмөй бугурулгедип деп ол ажилын айткан.

Ол тилдизинин үндөзүн бола, слерин демиселерге бистин чуртувуста, социалист өскө-даа чурттарын

ажылчы чоннарын, тайбынга ынакшыдыг бугу күштерин көргүзүп келген болгаш моюн-даа ынай көргүзүр апаар дузаламчызы, деткимизи болур деп, ол чугаалаан. Тайбынын-даа, дайыннын-даа хуунеринде слерини-биле чамгыс-оудуруга бис деп, СЭКП ТК-нын Чингине секретары ш. И. И. Брежневтин чугаалаан чөвүлелин наймыскадык ажилчыларын бүрүн каттыжып турар деп, В. Г. Шапкин чугаалаан.

Совет хой-нигинин мундан вьетнам аалчыларга Совет-вьетнам найрал нийти-линин Топ баштаар черинин даргазы, Совет Эвилелин Маадыры, ВР-нин Күш-ажыл Маадыры ужулукчу-комсомоит Г. С. Титов, ВЛКСМ МК-нун секретары Ю. С. Нудин, «Авто-москвич» бугурулге каттыжышкынын чингине директор В. П. Коломинин байыр чедирген.

Делегациянын баштыгы Нгуен Хуу Тхо минитинге чүве чугаалап, Хосталганын Национал фронтунун, Революстуг тур чагаан, мурнуу Вьетнамын чонундан москвичларга, бугу совет улуска чуректин эки ханызында байыры дамчыткан. Бо минитинге олуржур кылдыр биске таварышкан ас-кежини болгаш өрүшкүчү илерелдиги дег сөстөрүн тыгары берге-дир деп, ол чугаалаан. Силерни заводун хой сангыг челишкисерини-биле Совет чуртун тургузушкунуна, вьетнам улусту идикейлиг деткиринин болгаш анаа дузалаарын херэрге эвээр эвес салымчынын кирген.

Совет Эвилелинге чораан калдыг-даа революстуга сагыштан утулдурулгас болалдыр артып калыр деп, оратор оналдыр демгелгезен. Совет улус чүгө чаа нийтигдиг тургузушкунун орун ажиткан эвес, харыс комсоме, сылдыстарже көргүскен деп, ол чугаалаан. Ол кайгамчыктыг челишкисерин түнөөлинде Совет Эвилели бистин планетависта он-да белик ат-алдарыг күчүлүг социалисттиг улут күрүне аларын. Кижиг өргөлгезини кайгамчыктыг идеалдарыга чедер орукту совет кижилер боттарынын бунинг сагыш-сеткил-биле кезээде айтп берип келген. Совет Эвилелинин пинчын өнүгү, акы-дунаазы болушаан, Мурнуу Вьетнамын чонун, Хосталганын Национал фронтугу болгаш МВР-нин Революстуг тур чааа акы-дунаа совет улустун челишкисеринге сеткилин ханызында өөрүр. Анаа чаа-

чаа, улам улуг челишкисерини сеткилин ханызында күзээр бис.

Хосталганын Национал фронтугу, Революстуг тур чааа болгаш Мурнуу Вьетнамын чонун Коммунист партиянын болгаш Совет күрүне-нин бугу-ниги тайбынын, делегейин айылы чок чорун камгалап, быжылгаарын, хамаарышпас чорук, хосталга, демократия болгаш социал депшиге дээш демисежип турар улустарга идикейлиг дузалаарынчче уланган утуктулук, могаг чок кууженишкисерин чүмү-биле деткип турар деп, оратор оналдыр демгелгезен.

Вьетнам улустун чоокта чаа чедип алган тилдизин Хосталганын Национал фронтунун база тилдизин болган деп, Нгуен Хуу Тхо мелегезен. Социалист чурттарын, бугу делегейде национал хосталгалыг пинчөөшкисерин болгаш депшигелдиг улустарын талазында деткимче, дузаламчы ол тилдизинге онза чугаа ужуру-дузалыг болган.

Чагай интернационализмнин бугурулгас улуг Ленинни партияны кижизиткен совет кижилер бистин талазына келерил чок туржуп, бистин демиселерине бугу талазыг, ас сеткилдиг дузаламчыны көргүзүп келген. Совет Эвилелин Коммунист партиянын, Совет Эвилелин чагааны болгаш удуруткучу деткимче, дузаламчы онза үнелиг болгаш дээштик болган. Мурнуу Вьетнамын чонун улуг тилдизин чедип алынганы Совет Эвилелинни деткимче, дузаламчыны чугаа салымчы болган. Акы-дунаа совет улустун ол аажок улуг ачы-аыралын бистин улузунус кезээде утпас.

Бугу, Мурнуу Вьетнамын Хосталганын Национал фронтунун тургустунган хуунден бээр 13 чыл оюну хуунде, бугу вьетнам улустун баштыгы чызы хуундуг Президент Хо Ши Минин чыгын куустейли, Мурнуу Вьетнамын чонун күчүлүк-чүткүлдерин боттадыр-бышаан, хуундуг Л. И. Брежнев баштагы Совет Эвилелин Коммунист партияныг, СССР-нин чагаанга болгаш, ас сеткилдиг, маадыр чыл совет улуска сагыш-сеткилин ол ханызында өөрүп четтиргенисти илергелеп турар бис.

Декабрь 20-де МВР-нин делегация Москваын пионерлерин болгаш школачыларын ордунга база чораан.

(СЭТА).

Даваа, Дажы, Шойбээдей, Очур-оол Ооржактар ачы Дамбаа ирейин оолдары. Ада-зынны олча-тыгыштар угу уктап, изин истеп чораша, олар дүжүлүгү ажилчылар, согулу усае Чалданаа «Хемчик» аныгы-тымыш черини шаттыг ажилчылары болу берген.

«Хемчик» аныгы-тымыш черинге чоктаа чаа чораша, оларга ужуражы бердим, тынкан олчанын хүлээткен турлар.

— Арбын олча-омактыг чораан-дыр за, ажилчылар?

Ан боозун ол талазында эгизинээр эр, менче хүлүм-

АЖЫЛЧЫНАРНЫҢ

ЧОРГААРАНЧЫГ-ДЫР

СССР-нин Дээди Советинин сессиязынын ажилын, анаа болган илестелерин, саналдарын сонугурап, радиолардын, солундар номчу турлуус. Оларда адап турар сая-нарын дөңгөшүрүп, бодап ораар, чуртувустун, чонтувустун тургузушкуну кыш-ажынын түнөөлөргө кижини сеткили чоргаарап, хайныга бээр-дир.

Келир уезде башкы болурун шийитирлеп алган бистерин 1974 чылда СССР-нин улаа ажил-агыл улам хөжүлө-ринин Күрүне планында болгаш Күрүне бөдөлгөсүз улус өргөлдизинге хамаарышкан чүүлдер онза сонугурагкан. Илгич чаа-чаа школарын тударын, өргөлдизини держикерекселеринин бугурулгезини элбедирин, дээди болгаш ортумак өргөлдизин черлеринге хулаа алышкынын улаа-тыгарын көрүп турар-дыр. Ол чыл дээр бистин улавайын барып ажилдаар ужулук школарын улам экижир, материалдыг баазаы быжыгар дээш ол-дур.

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

(СЭТА).

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

(СЭТА).

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

Илгичаан совет күрүне бичин чаштарын дугайында

ХОЛУ-БИЛЕ КЫЛГАН

Иркутск-сортирочный депо — Сибирь магистралынын эки деполарын бирээр. Ону ажилчылар боттары бедик культурагыл бугурулге чери кылып алган. Чон-Сибирь демир-орутуга механизастаттынган эи чаа шугунарны, станоктарын, локомотивтер септарын чингилер станоктарын ажилчылар баштай ол депога негеттерген. Чамык уастоктарын болгаш чектерин 90 хуу автоматчыдып, механизастаан. Анаа хой-нигинин конструктор бюрору улуг ачы-дузалыг болган. Чарыкчылар депога согулу ийн чыл дүргүзүндө сайгарып ажилды кылдыр 780 санады ажилда боттадырган. Экономикага оон ажиткын 218 мун рубль болган. Эн улуг чогаалдыларын бирээр — дүгү-мотор блоктарын чызып адырарыга ажилдаар стенинги тускай өргөмилер аажок үнөлзөн, он чуртун өске деполарынга ажилдаар сумелеттинген. Стенинги майнын УАЧД-де дегтеп көргүскөн.

Аржылга оруктарын министрствозун конструкторлары биле инженерлер ирунтанарга үргүлчү алаал келир. Сибирьжилерин чогаалчылар бистин чуртувустун хой-хей оруктарын ажилдаар кылдыр ыак ижте берген.

ЧУРУНГА: РСФСР-нин алдарлыг рационализатору слесари С. И. Улашинин чогаалгазын чугаалажы турары. Солат халаан ол талаа — депо өргөлчиди М. Н. Расохин, слесари С. И. Улашин болгаш депонун техникис өргөлчиди Ю. Г. Беликов.

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Э. БРЮХАНЕНОНУҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

КИЖИНИҢ

ЧААГАЙ

ЧОРУУНГА

Сес урутарын нези мен.

Улуг огул — Алдын-оол өргөлчиди, Кызылда милиция черинде ажиллап турар. Оон бичег Олег 10-гу класкы Чон чүкте Совет Армиянын хүрээлинде терм алаач-хулаагезин эрттирер турар.

Урутарын бичилерини Сөгөт дээр халык, Лена чеди айлы. Олар аки өзүп доругу туралар.

Бодум Кызылда он ажит чыл даарып черге ажиллап турар. Амгы уезде бичил урутарын чанында озуруп, оларын өстүрүп доруктуруп озур мен.

Бистин Төрзөн чуртувуста хой урулуг илер хүнүлөөдиг. Оларын дугайында партия болгаш чагаанын хун бугу сагыш салып орап. Хой урутарын төрзөн болгаш кижизиткени дээш мен «Иени медалы» медалын И. П. болгаш «Иени алары» орденин И. П. чергелери-биле тапкан. Урутарын өстүргөни күрүне бугу талазы-биле дузанын көргүзүп турар боор-хур.

Мен сески урумуу божаш, күрүнеден хары утга 120 рубльда алган болгаш ай санында дузаламчыны ап турар мен.

Совет улустун материалдыг амыдыралын улам бедилер талазы-биле чаа-чаа хемчеглерин ап турарын СЭР-няа Дээди Советинин сески чымыжын чедип сессияларын материалдарында номчуу тапшыттыс. Партиянын болгаш чамыктын чонун чагай чорун бедилеринге ала сагыш салып турарын бугу совет улус ышак бааа деткип турар мен.

Тоску беш чылдын шийитиргү үшү чылы дээштүп, дүргү чылы эгээр деп турар бо-хүннерде бистин чуртувустун бугу ажил-ишчилеринин эрес-маадырдыг ажиллап турарын дынап, көргөш, кижиг бугу орук кирип, Төрзөн чурту дээш чоргааралы улам хайлыг келди-дир.

Нара-ныс КӨШӨНДӨЙ, хой уруларгы ис.

Нара-ныс КӨШӨНДӨЙ, хой уруларгы ис.

Нара-ныс КӨШӨНДӨЙ, хой уруларгы ис.

Нара-ныс КӨШӨНДӨЙ, хой уруларгы ис.

Нара-ныс КӨШӨНДӨЙ, хой уруларгы ис.

Нара-ныс КӨШӨНДӨЙ, хой уруларгы ис.

Нара-ныс КӨШӨНДӨЙ, хой уруларгы ис.

Нара-ныс КӨШӨНДӨЙ, хой уруларгы ис.

ШИИТПИРЛИГ ЧЫЛДЫ ДООЗУПКАН

Улус ажыл-агыйының чутула азыралының бирээзи — электр энергия. Талазы-биле бистин чуртуусу кайгамчык уруг чедириниң чедип алганы бистин республиканың энергетиктеринин ажыл-херээнден көрүп болур. «Тыва коммунальнергону» коллектив бо-гун энергетиктеринин байыра-лында тавааршып шийтирлиг чылда электр энергияны сай-гарар талазы-биле плагини оонадамын хуусалыкының ра-порттаан болгаш чыл төнү-зүгте чедир 1,5 млн. кило-ватт-шак электр энергияны иемей сайгарарын хуусалган.

Тываның энергетиктеринин бо шийтирлиг үшкү чылда күн-ажылы чедириниң ду-гайыңа чыдап чыгарып бээрин дугайын чуулап бээрин «Тыва коммунальнергону» директоры Н. Н. Чумаковтан бистин корреспондентке аказан.

Совет чылдарда бистин республиканың энергетика ажыл-агыйында калдыр чазар-тыгдар болгаш, Николай Нико-лаев:

—Совет үш-дөрт чылда Тываның электр энергия-биле хандырылганда көскү өскер-леништер болганын демде-лес аргажок — деп, эш Чу-маков бодунун беседанын эге-дэн — Электр чедирини сай-гарар тургузганын колдуунда-ла бо үенин дургузууда 220—110—35 киловольт күчүлүг электр шугуунун энергосис-тема магистралын тузгарыч-ууларын. Оң-биле калы-аар электр күжүн өйлеп таары-штыр уруг подстанцияларын тузуп, мындг системаның

энергияны алдырыңа элбешкен электр чедириниң де чазартып, түр чедириниң даялалыг элек-три станцияларын кураарып режиминче алыштыр ажыл-а-дарын чорутуп келген. Бистин энергетиктеринин бо тала-зы-биле чутула чедириниңче-риниң бирээзи херекчилерге электр энергияны бээриниң шынарын экижиктени, оң хандырылганын идегелдиг болу берген болур.

—Электр энергия ханды-рылганын экижиктенин ду-гайыңа каш чыккентен чуту-лап көрүрүм, Николай Нико-лаев:

—Найсылалдык электр хандырылганында уруг өскер-леништер болган. Чоокка че-дир-ле бистин хоорайыс Кызылдан топ электр стан-цияларын ийи эрчи кабел-диг шугу, лампалар хан-дырылган турган болгаш бу-дун хоорайың ийикте, азы чарты кезиниң чырым өжүп каар турган болгай. Ам най-сылалдык барын талазында ийини сайгарыла пунктту-нун тургусканы-биле холбаш-тыр мындг байдалдан ушту-ган. Оон хоорайың кол-улу-пур төвтери биле чурттага-ла чедириниң электр шугуун киригилди. Узвас «Кызыл» деп подстанциядан база бир кабелдиг шугуун кылды до-лар, оңу чалыштыр хоорай-ның 4-кү болгаш 5-кү микро-

райондарыңа электр ламчы-лыктарын кирип, Кы-зылдан муруну чарын бүрү-тү-биле хандылар.

—Ол шымаш энергетиктер тө-төн ирак турар чедирин хан-дырып турарыңа чыжын мында адаза чогуур боор—деп эш Чумаков уламчылаан.—Улуг-Хемияң Арыг-Узунде подстанцияны тутканы-биле холбаштыр Шагаан-Арыг хоор-рай-биле аразында шугуун кылгаш, ол хоорайың сайга-рыла четкиниң 6 киловольт турганын 10 киловольтче шийтиркен. Ак-Довурактан алыр кураары шугуун амылгалла киргени-биле ра-йон төвү Кызыл-Мажалык-тын электр чедириниң аде-дериниңиң чоруктан, Бай-Тайга районуну төвү Тээли суур чаз электр шугуунуң болу берген. 220 киловольт күчүлүг подстанцияны тутка-ның амында Чаданга хоор-рай чаз энергосистемага кош-туган. Самагалдай, Мугур-Ак-сы суурлар шымаш ирак че-дерде мындг шугуунарын чарты кылгаш болгаш Ор-зуниниң электр шугууну доо-ларын кырында келген.

Электр чедириниң хан-дырылган турары-биле эде-баштыр энергия бээр эки-жиктени, электр чедириниң эне-гизин чарыгдалыңар чоруу кырылган. Оңу бисте уруг че-дириниң деп санал турар бис.

—Ол дээрге төп энергосис-темага хандырылган. Оон амылгалла дөрт коштумаан чедир бар-ирги бе?

—Дизельн электростан-циялар бисте ам-даа бар ха-рын. Бичалда-даа олар алы-зыла барып мурундалыңа-дан көгүс өске сорулгага амылгалттын артар алаар. Оларын саны чыл келген ту-дум чоорту кызырып тура-рын айтыр херек. Хой кези-ниң эргижирген дериглерин чаз автоматчылар дериглер-биле солуп турар бис. Чижэ, соолук чылдарда Тоора-Хем суурун чыгып күжү-биле амылгалла электростанция-ның эрчи даялалы чаз ДТА-300 деп дизель-генератор-биле со-лаан, Мугур-Аксында ДМЗ-300 хейирин, Хандагалыда — Д-5 деп мындг дизель-генера-торларын тургускулаан. Ке-дир чылын ол-да суурларга күчүлүг уруг чаз мындг ди-зель-генераторларын алыр бис.

Ийе, «Коммунальнергону» бу-дурлузының хемчээли бо че-дириниң амында болуру ийи. Ак-Довурактан электр чедир-иниң баазаныңа чаз энер-гоиниң тургустунган. Кызыл хоорайың котельная болгаш чылымында чедириниң бистин будурлузын энергосистемага эне-гиз алыр апарган. Ол шымаш найсылалдык баажына-рын иштиң электр чедир-иниң бодурустуң хайгааралы-

мыска алган бис.

Бо чылын электр энергия-зын херекчилерге бээр тала-зы-биле 1971 чылда турганын-дан 138 хуу даялалыг болган. 1970 чылда дээрлэргэ энергия-ның ботунуң 23,6 хуу чыг-гын даялалыг олар чүдү кылдыр чыжылап алырга элек-тростанцияларын бот чарыг-далы болгаш четкилерге оң халас бээр чоруу дымка кызы-рылган.

Бо чедириниң бисте кижэ бургузунуң оонашкан ажылы-га харысгалууны бээриниң-де, техниктиң болгаш экономик-тиң көргүзүлгени бидериниң кадрларын мергежили өзүп турарында деп санал турар бис. Мындг шалыңчылар бисте эвээш эвес болуру ийи—деп, директор оон ийи чутулаан.—Дериглерин шынарып сен-ээр, амылгалла режимин са-гыыр, тыгтып келген урелиш-киниңиң дораан элер талазы-биле мехматерскийн токары В. Г. Ленин, электромонтер-лар К. А. Кондрасев, Д. Н. Дамба, мастер С. К. Бель-ков, М. Н. Рамазанов, котел-машинистер Н. И. Котоя, М. И. Рассохин болгаш Тоора-Хемин электростанциямында даялалы И. Ф. Гузюков олар кызымаккай чоруу көргүзүп келгенер.

Делегей бо ХҮННЕРДЕ

ХАРЫЛЗААЛАР ТУРГУСТУНГАН

СОФИЯ. (СЭТА). БУР биле ГФР-ниң чазактары ийи чурт-тун аразында харылзааларын улам калбартырыңа чутула-дуг болурун удурутуга бол-дурган, дипломаттың хары-лааларын тургузар болгаш Софияга, Боннга элчи че-дерин тургузар деп шийт-тир үндүргөн дээрин БТА агентилед дыйнаткан. Чоокку үеде олар элчинер чергелит төлөлекчилерин солчур.

БУДАНЕШТ. (СЭТА). БУР биле ГФР-ниң чазактары бот-боттарының эрге-ажыктарын барымдалаан, ийи таланың аразында харылзааларын моон сонгаар-даа калбартып күе-диз удурутуга болдурган, эл-чин черлери чергелит дипло-маттың харылзааларын тургу-зуп алыр деп шийтирлээн дээрин МТИ агентилед ды-наткан.

Палестин агентилелдин дыңнады

БЕИРУТ. (СЭТА). Палести-наны хостарының организа-циясы Риминг Фьюмичино аэ-ропортуга болган өлүктүчү үлгелдиге Палестинаның удуралыкшы шимчээшкни хамааржылганы болган дээр-ин шүтү бурчу шалган. Па-лестинаны хостарының орга-низациязын удурутуга чери ол херектениниң үлгелдиг-лериниң чогуу чыдаагына-рын истер-кынар болгаш оларын шимч кылдыр ху-дээли бээрн Кувейттин чаз-дан даялал деп, Палес-тинаның информация агент-иле дыйнаткан.

ЕГИПЕТ УЛУСТУН ӨМҮНЭЭЗИНДЕН

КАИР. (СЭТА). ЕАР-нын премьер-министринин культу-ра болгаш информация айты-рыларын талазы-биле ора-дыкшы Абдел Калер Хатем Египеттин Улус хуралының хуралына чүве чутулаан. Ол хуралга египет чазактын ке-дир үеде амыл-чорудулаагы программаның чүдүлүг деп көргөн.

«Октябрь дайынына уруг каража-когдалары болган египет улус өжөктөк дөвө-көрдөргөн израиль шеригле-рин үндүр болгаш Палес-

тинаның араб үлүзүнүң эрге-лерин катал тургузар дем-селлик кол сорудулаан чедип аларын болаш болурун ши-лип алган оруу-биле моон сонгаар-даа чорудурун бүтүн шийтирлэди дээрин А. К. Хатем демдегелээн.

Чоокку Чөөн чүк талазы-биле Женевага бооп турар тай-бын конференцияга ол ийи айтырыгын чутулаагынын Египет сонгаарлаттырбас деп чүвени премьер-министриниң орадакчызы база айтыкан.

Дээрбечи халдаашкыннар

ПАРИЖ. (СЭТА). Парижге бурчугу дүң демократтың ор-ганизацияларын баажыларын-га халдаашкыннар болган. Фа-шистерке идегеттер коммуни-ст болгаш социалисттер пар-тияларын элзэн хой район салбырларын баажыларын-че өрт үндүр холумак буду-мелдерип шилдер октаган. Францияны эл уруг профес-сиал каттыжышкыны Бүгү-нүң күш-ажыл конфедера-циязын баажынага хал-даашкын болган. Фашисттер бодурунунуң социалисттер партияны «Юнион» журналы-нын редакциядан кыл-даа шак дургузуга элелден келген. Ол бодурун кезигүнери соци-алист партияны национал секретары К. Эстевн тузуп алган. Оңу чүгө полиция кээп хостатып салган.

Индияның электрон үлетпүрүнүн чедишкыннери

ДЕЛИ. (СЭТА). Индияның чазактын чанында электрон-ка талазы-биле күрүне комис-сиясы чуртта электрон үлет-пүрүн хөгжүлүрүн 10 чыл хуусаалыг программанын тө-лөвиле. Электрон дериглери-ниң хой-хой будуруңа чедир-ин тузур, чаз-чаз артем-ши-ниң институттарын болгаш лабораторияларын тургузар деп, программда айтыкан.

Үлетпүр будурулгезинге са-налга техниказын калбаа-биле ажылдарыңа уруг кичээл-гейин программага салган.

Чуртун электрон үлетпүрү ам чылда ортума-биле 20 хуу деп үнелдир белик темпийл-кыдыр хөгжүп турар. Бүдү-рүп үндүр промукциянын кол кези күрүне секторунун будуруңа чедириниң үлүг-хуузуна оонажып турар.

Энергия үндүрүп алырының чаз аргаларын тывар деп турар

ТОБИО. (СЭТА). Энергия үндүрүп алырының чаз арга-ларын тыварыңа үндүр чар-гыдаларын болуга хуулаан алырыңа чазан Японияның үлетпүр технологиязын чө-вүлели — чуртун кол артем организацияларын бирээзи кылгырган. Ук чөвүлел хун, вулганыр, далайлар энергия-зын айтырыларын шин-чилээр талазы-биле күрүнең болгаш хуу кижилерин артем-денериниң куаженишкыне-рин каттыштырар, тускай ор-ганын тургузар деп санал-даан.

Чөвүлелдин бозап турарын бугаар алырга. «Хун чырым» төлөвиле кол кичээлгейин салган турар ужураат. Ол тө-лөвиледе үлетпүр херекчелер-инте 2000 чылда хун энер-гиязын амылгалла деп айт-кан. Ук төлөвиледе бугаар Японияга 1985 чылда хун энергиязы-биле амылгалла 10 муң киловатт күштүг элек-тростанцияны, оон ийи база беш чыл артем сонга — 2 миллион киловатт күштүг электростанцияны тузуп тур-гузары планнаттыган. Япон инженерлер чайгы үеде агаар арылдарыга болгаш кыжын чылымында хун күжү-биле амылгалла бээр дериг тургузуп алыр деп идегелит.

ДЕРЗПИ ХЕМЧЕГЛЕР

БУЭНОС-АЙРЕС. (СЭТА). Чили шериг хунтазымын ай-тышкыны бугаар Чили дымшкып министрствонун амылгалыңа «өөрениш-келерин политиктиң мезгелде-ге салар чедирин болу деп черлери» өөреникче нома-ридан чылдары дээр школа-ларын өөреникче нома-ри-шынчы хынал турар. Чили-ниң Чырдылшкын министр-ствонун уруг инспектору Хильберто Саратеиниң ме-дес-ли барымдаа болдурган. Аргентинаның «Мундо» солуну мыңаар дымнаткан. «Чүдү-бүрү политиктиң өөреникчери про-пагандаларында калдыр бол-гу арга-биле дуза чедирин бол-гу деп кижилерин» чурттуң өө-дөөлө чедиринде үндүрер турар деп. Хильберто Сара-теин мезгелдезин чижек кыл-дыр солун база демдегелээн.

Бланко өлүрткен

МАДРИД. (СЭТА). Декабрь 20-де Мадридтиң кол куумчу-ларының бирээзинге чы-тышкып болганын хуулаан-ды Испанияны чазак ла-газы Л. Карреро Бланко өл-гөн. Ону Испанияны инфор-мация агентиле дымнаткан.

Чили хунтаның араатанзыг дорамчылаалдары

БУЭНОС-АЙРЕС. (СЭТА). Чили шериг, эрге-чарыггаз догунап турар бугу-чурмага хөңү чогун хенгиле-дигергейлеп тураларын шун-тузууга удуу араатанзыг дер-зин хемчеглер алырын үргү-чүлүп турар. Хунтаның дужаа-ганын бугаар Сан-Бернардо хоорайга дем-орукчу 11 амылгыны тузуп хорууган, эл дерзин хенгиле, оон соода болап өлүргөн. Ол амылгыны болап өлүргө-ниң чылдагыны тайылбыр-лаарын хоорайың амылгы-ниң төлөлекчизи амаа хары кылдыр меделеге кылгаш, «ажы-шкындарын үймэн үн-дүр дей бергениниң уламын-дан чексикти күштөр шыгыг хемчеглер амыр ужурга та-варышкан» деп каан.

«Дезиң үнери орадашкан» дээр сылгаашкын кылгаш, Теуко хоорайга чер амыл-гыны чартыла каттыжыш-кының албан-хаакчызы чо-раан Серхио Арайны болап өлүргөн.

Чилиниң өөреникче черлери-де ашталга чорудар база үр-гүлүп турар. «Дезиң өө-дө-лө черлери» мун-мун студенттерин университеттер-де үндүрүп деп, Аргентина-ның «Пропоситос» солуну де-мдегелээн. Хой санын орту-мак шкочаларын болгаш ли-цейлери база каган. Хой-хөй студенттерин болгаш башкыларын тузуп, кара-ба-жылааш, хиччелтеп турар деп, солун айткан.

Фашист хунта чүгө чили патриоттага эвес, хары де-гей организацияларын амылгалыңа хамарыш-тыр база дерзин хемчеглери апар турар деп, чили чогаалчы Карлос Оса Аргентинаның «Оливион» солунуна парла-тыган чүдүлүг демдегелээн. КНО-нун Латин Америкага ха-марыштып тургустунган аш-чөк хандырылганы болгаш колдз амыл-агы организация-зын, Экономика комиссия-зын база КНО-нун уруглар фондунун амылгалыңа ха-марыштыр дерзин хем-чеглер алдыгын деп, чогаал-чы айткан.

Оң-биле чергелештир, хун-таның чорудуп турар поли-тиказын бурчу шавар сагыш-сеткил Чилиниң чексикти күштөрдө бери күштөп турар. Чили найсылалдык «Пуэрта Алья» районунда ту-румчаа полктарын бирээзи солдаттар боттарының офицерлерин чаштылып, оң-далың алган баажыларын кылдыр чурттуң амылгалыңа илгерилээр».

Хунтаның дужалын бугаар болап өлүргөн шериг-абаан-нылар 200 ажа берген. «Чүгө Сантьягога безик шериг-агаар

куштериниң хорутаткан шер-иг албанылар 400 ашкан. Оларын аразында солдаттар, сержантылар хамаанок, офи-церлер база бар» деп, Арген-тинаның «Мундо» солуну де-мдегелээн.

СТОКГОЛЬМ. (СЭТА). Сальвадор Аллендеин чазан-га колдз амыл-агы министри турган, социалист партияның ТК-зын Политкомиссияны-ң кижигучу Роландо Каль-деронин шериг хунтамын агентин болааш, апар бады-лаан. Р. Кальдерон амыр үеде Швейцария дипломаттың төлө-чөринге камгаалып турар Кю-ба Республиканы элчин чери-ни баажынага хоругаат тур-ган. Роландонун калымын байдалыңа дугайында а-мдымында билдирген чүве чо-д деп, швел телеграф бюрозу Сантьягодан дымнаткан.

Кальдеронун өлүрүп каар дээр баш бугунаап белекче-ген орадашкыны кылдыр ол аратанзыг халдаашкыны Швейцария дашкык херектер министри Свен Андерссон бу-руу шалган.

«Албан хуузуна Швейцар-га камгаалып турар кижиге хал-дан ол дуржог уулганын шийгири чурттуң амылгалыңа илгерилээр».

Швейцария Чили херекте-ринге бузуреттарын төлөтө берген деп, С. Андерссон ме-дегелээн.

Энергетиканың триллионунче

Бистин чуртувустун аар ич-теризиниң, Чумаковтан бистин энергетиканың шыкш, дегем географиялыг эвес. Кы-зылдан Соуду күкте, иракын Чөөн чүкте, Сибирь тайгазын-да, Россияны төвүнде, Укра-инада, Белоруссияда, Брйбл-тианың болгаш Ортаақы Азияны республикаларында, Казахстанда болгаш Закавказьеде, уруг күчүлүг электр-станцияларын туткан болгаш ажылдала кириген.

«Коммунизм»—ол дээрге, Со-вет эрге-чарыганын бугу чурт-ту электр энергияны катканы ол-дур дээр Ленинниң формула бистин бо хүнеринисте тускай уужу-уткалыр болуп турар. Амыр эртем-техниктиң револю-цияның үеинде энергетика болза, эртем-техниктиң депши-ленин, күш-ажылдыг будуруңа-чүдүн болгаш будурулгениң ажыктын бедидеринин, чоң-нун материал-культурулг де-незин бедидеринин чутула чед-ириниң бирээзи болур. Оон ужурунда бо амыр партияны болгаш чазактын доктаамал сазгыш салышкынының амы-зыла шалыктын темпелер-би-ле көгүлүп, сайырал турар-дыр.

Тоску беш чылын долу эвес бо үш чылдарыңа дургузула

Россия Федерациясында Сур-гуттун гидроэлектростанция-зын, Таджикистанда Нурек ГЭС, Узбекистанда Сыр-Дарыяны, Украинада Запорожияны гидроэлектростанциялар болгаш оон-даа өске уруг күчүлүг станциялар ажылдал эгелээн. Делегейде уруг деп саналып турар 6 миллион күчүлүг Краснояр ГЭС-ти ажылгалта кириген бистин чуртувустун энергетиктериниң уруг байыр-лал болган. Ийне уруг күштүг ол станцияны чогадыкчыла-рын эртем-техниканы талазы-биле бо чылым Ленинни ша-налын алганыр болгай.

Бистин чуртувустун энерге-тиктери болгаш электростан-цияларын тузугулары бо шийтирлиг чылда күжениш-кыниң ажылдаанар. Беш чылдыг үшкү чылының план-ныг даялгаларын хуусаа бетин-де күсөдир талазы-биле, дел-гем базанын бо алырга социа-листтер чарып берген. Карма-нов ГЭС-тиң коллективин ол чарыштың эргелекчиз болган. «Өвөш чарыгдалды, үндүрүп турган, эки шынарың хой промукцияны бугаар» деп совет күш-ажылчы марыжы-ның кылгашы болу берген. Кос-

трона ГРЭС-тин секки энерго-блогун графикте айтканында ийи ай бурунгар будуруңа күчүлүгө кириген. Оңу амыл-галга киргени-биле чылым күжү-биле ажылдал ол стан-цияны бирги ээлчээ ажылдал эгелээн. Оң күчүлүг ам 2,4 миллион киловатт четкен.

СЭКП Төп Комитети, СССР-ниң Министрлер Чоудели Ус-түзү болгаш ол уруг энерго-гизитаның бирги ээлчээниң туудун кыска хуусаа доос-ка туудужуларга, монтажи-ларга, ажылчыларга кизг ба-ырын чедирген. Ол шыкш, Запорожта ГРЭС бол-гаш өске-даа станцияларын баштайгы ээлчеглерин кыска хуусаада ажылдала киригил-лээн. Бо бугу станциялар беш чылдыг шийтирлиг чытында 900 миллиард киловатт-шак электр энергияны бугаар арганы бээр.

СССР-ниң Дээрн Советиниң чоокта чаз болуп эркен VII сессиязында беш чыл планын бугаар келер чылда электр энергияны бугаар үндүрерин 975 миллиард киловатт-шак че-дирин көрүп, беш чыл пла-нында көргөни бугаар, чоор-ту триллион киловатт-шак че-

дир будурунине шунт чоокшү-ладарын айткан. Оон амы-зыла келер 1974 чылда элек-три энергияны бугаарыңа ажылгалы 5,7 хуу, келээ ажыл-агыйга 13 хуу, хоорай чоңунун коммунал-амыдал хандырылганын 8 хуу чедер.

1974 чыл—совет энергетика-нын чаз күчүлүгүлүг турту-туриниң чыгыраагы. Иркүк-күткөк областын Алырга Ус-тин ГЭС, Киргизияда Токто-гул, Дагестанда Чиркей ГЭС-тери ажылгалта кирип, Ол чылы Курскыниң, Нуретин болгаш өске-даа станцияларын тузуп кылдыр уламчы-лаар.

Атомнуг электр станцияла-рын тузуп, ажылдала кирип турары техниктиң депшилен-чаз чүдү болур. Бо тоску беш чылда мындг станцияларын күчүлүг 7,2 миллион киловатт чедер. Бо чылын Мурынаск-областа Колыскиде, Чу-коткада туткан атом-нуг электр станцияларын ажылдал эгелээн. Ленинград-ты, Курскыниң, Смоленскыни болгаш өске-даа чедир атомнуг станцияларын тузуп үргүлүдүп турар. Ленинград-

тың атомнуг станциязы 1 мил-лион киловатт күчүлүг реак-торну тургускай бар дугаарыг станция болуп санаттынар.

Энергетиканың депшилен-чаз кол фактору болза, чурт-тун энергия системанын кат-тыштырар болур. Секки беш чылда Европа талазының энер-гия системаны каттыштыр-тын колдуулаа доозулкан бол-гай. Ол тузугурунда 100 мил-лион киловатт күчүлүг электр станцияларын каттыштырган. Оон амында элзэн каш кол-кол кылдыр тузугурун энергия системаларын Востоке угай Уралдан-Сибирьге, Ортаақы Азияга, Кавказга чуртукан. Ам ол каттыштырылгаларын Европа талазының чыгыс ай-системаның будурун амылгалла эгелей берген.

Тоску беш чылым, төңү-зүңге чедир триллион кило-ватт электр энергияны амыл-галла үндүрүп ужурул бис. Партияны XXIV съездинин совет энергетиктериниң муру-нуга салган сорулганын мы-ндыр-дыр. Келер чыжы электр энергияны бугаар үндүрер колдуула ол сорулгага чедип, 975 миллиард киловатт-шак болур.

Сыр-Дарья ГРЭС

«Сыр-Дарья ГРЭС-ти баштайгы агре-гаттарын амылгалла кириер» деп, СЭКП-ниң XXIV съездинин Директиваларында чутулаан.

Узбекистанда Мургаз ховуда Сыр-Дарья ГРЭС-ти тузуп турар. Совет Элепинде бус күнү-биле ажылдар ол эң уугу электростанцияны күчүзү — 4 миллион 400 муң киловатт. Бирээзи-ле 300000 кило-ватт күчүлүг дөрт блоктуг оң баштайгы ээлчээ тоску беш чылды сөөлүредир

ажылгалла кирер. Ол агрегаттарын бирээ-зи амылгал берген, база бирээзи электри күжүн удаас бээр.

ЧУРУНТА (салагай таладан оң талае): башарыкчы-инженер А. Сиротанин, сле-сарь-монтажчы А. Пак, бригадир Г. Неас-нов болгаш зено удурутучу К. Шай-мухамедов ийги турбинаны графинтен мурадыр элтеп турар.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

САННАР болгаш ФАКТЫЛАР

Совет Эмелди чылымында ламчылаагыны мисаагыла-ны талазы-биле делегейде бирги черде туруп турар. Чы-лымыларын электр энергия-ны колдуунда-ла 250 муң киловатт чедир күчүлүг уруг агрегаттарын тургузуп турар.

★ Чуртта амылгал кылдып турар электр энергияны 80 хуу амыл хирезин чымыр кү-жү-биле амылгалла электр-станциялар берип турар. Олар-ны 40 амыл хирези 1 млн. киловатт амыр күчүлүг. Деле-гейде эң-не уугу чылымында күжү-биле амылгалла электр-станция Кривой-Рогта ийги ГРЭС болу бээр. Оң бо чы-лын күчүзү үш миллион ки-ловатт чедер.

★ Улуг-улуг гидростанция-ларын тузуп электр энергия бугаары, черин сугтарары, суг транспортун хөгжүдөрү, балык амылган сайырадыры чергелит өске-даа улус амыл-агыйыга чутула сорулгаларын катал боттаандылар арганы берип турар. Бо беш чылда гидроэнергетиканын күчүзү 11 миллион киловаттан амыр үлгүлүгүлүг көргөн.

★ Чер бөмбүрээнде эң уугу гидроэлектростанция — Красноярскыни болуп турар. Оон күчүзү 6 миллион кило-ватт. Ол дээрге ГОЭЛРО-нун планын бугаар бугу элек-тростанцияларын күчүзү кат-талганын барык дөрт катал амыр.

★ Чурттагычыларны ком-мунал-амыдал нөгелдери-ге электр энергия херекче-ли 1975 чылды төңүзүлде 60 хуу эвэ бээр. Ол болза улус-тун соодуучулар, телеви-зорлар, пылесосор дээр шыкш амылгалла электр-деригле-рин херекдээр аргазын бедидер.

★ Беш чылын төңүзүңге чедир чылда электр энергия амылгал кылдыр триллион амыр киловатт-шак чедирин— совет энергетиканын муруну-га СЭКП-ниң XXIV съездин-иниң салган сорулганы ол. Ке-дир чылын электр энергия бугаар ол сорулгага чоокшү-лап, 975 миллиард-шак кило-ватт-шак чедер бээр.

(СЭТА).

БЕДИК КӨДҮРЛҮҮШКҮН

Кызылдан электростанция-зын ол чер—турбина сал-быры. Ам таптыр-ла 15 чыл дургузула дун-хун чок улаш-тыр электр энергияны амыл-галла үндүрүш, хоорайың амы-далыңа эргелек чутула чы-рыкты, чылыгы, энергияны берип турар чер бо-ла болгай. Улуг бисте машина-техникаы төлөдир, үлетпүр будуруңа черлериң шыкты болгаш энергияны үрүк-соксаа чок хандырып, продукция буду-ре-

рияге кол күш болуп турар станцияны кол эвэз бо-дур. Амыр үеде электростан-цияны амыл-агыйында бачы-мыш ой келген. Ажыл-херек колдуула-ла шийтирлиг чыл-да боттарыңа алган социали-ст хуусалганы алдарымын-биле күсөдир чеге улаан. Коллективтин иштинде соци-алист чарыкча ол сабырын дөртү эң-чээ мурул турар. Ол элзет коммунист күш-ажылды деп алады эргени

чедип алган. Улуг машинист Николай Иванович Котев бо мергежилге ам 15 чыл болган. Коммунист күш-ажылдын шалымында кы-зымаккай күш-аж

Көрүлдө
чоруп тур

Тоску беш чылдын шийт-пирит чымынын сөөлү айы доостур четкен. Күл-тура албан черлеринин ажалдакчылары, республи-канын бүгү ажил-ипчиле-ри-биле бир дөмөй, ботта-рынын ажил-хөдөө түнөп туралар.

Ыраккы «Тере-Хөл» кол-хозтун көдөз Күлтура ба-

КУНГУРТУГНУН ТАЛАНТЫЛЫГЛАРЫ

жынынын ажалдакчылары болган бот-тыныгы уран чүдүлүн кыркычкылары шийтпирит чылда кылган ажалын түнөп өткөтүп концерттин чокта чаа суу-рун чурттагы чонуга ба-раалаткан. Ук концертти Кызыл хоорайнын улетпур болган көдөз ажил-агый бава албан организацил черлеринде чарлаттыган бот-тыныгы уран чүдү көрүдөзүнүн жюри комис-сиясы база көргөн.

Концерттун программа-сында нийти ырлар, оолдар болган урулгар ансамбле-ринин, үш-дөрт кижиле-ринин күүсөдир ырлары, та-пылар, уран-чечен жомчу-галар, хомус, сыгыт номер-лери болган ийи-чагыс күүсөдирчилеринин ырлары кирип турар. Программа-нын нийти политиктиг, уран-чечен деннелин бо-ган күүсөдирчилеринин шы-нарын комиссия аки деп са-наан болган ында кирген

номерлер аны-бүрү, хой талаалыг, ычавган көрү-дөтти «Партия — бистин башкарыкчысы» деп де-виске дүжүп турарын демдегез.

Көдөз Күлтура бажыны-пья бот-тыныгы уран чүдү коллективинин ажи-лында мындыг чедикши-нер ала чайгаар чедик кел-баси билингир. Күлтура бажынынын чанынга ыр-пын, уран-чечен жомчула-нын, шийин болгумери

доктаамал ажалдап турар. Оларын кыркычкыларын иштинден аныктарын аиткулторигадазы тургу-туган. Колхозтун ажал-ипчилеринге оюн-концер-ти үе-үлөп көргүзүп кел-ген. Көргүзүгө хөдөөн баш-кы М. Очур-оол, көдөз салыг ажалчыны Мунзук Спирин, Сарыг-Синген фермазында кызыл-булун өргөлекчи-зи А. Бичелдей, баткы М. Се-жи олар дымбиге тыва аял-

галарын, хөмөй-сыгытты, ырларын тус-тузунда эки күүсөткөспөр.

Бот-тыныгы уран чүдү коллективтеринин ажалын ажилып, көдөз Күлтура бажынынын чогаалыкы ажал-чорудулга зынын ужуру-утказын, кижизилик-чи характерин бедир даш оон өргөлекчи-зи З. Бора-нактын кызып ажалдап турары мактанчыт.

Т. ДАЛАЙ-ООЛ.

ПОЧТАЧЫГА ДУЗА ХЕРЕК

«Кызыл тараачын» колхоз-тун Эдбек салгырынын хой-жулары Сугат-Хемде болган Сайыр-Баштарында даш өске-даа черлерде быларгай чур-тап туралар. Ол ырак оор-ларда малчынарын чагыт-кан солун, сеткүүлүп болган чагаа бажини чогуу үезинде чедир хөмчөгөдери салыр баштаар чери болган партия организациязынын албайн ту-рары хомуланчыт.

Бистин салгырыда чүдө почтачы эрес зоотехниктер, мал эмчилери, бригадирлер ийи-ийи кийи шүтү чага. Олар чүдө сүт сөөтүр ма-шиналарга олурган малчын-нар турлагаларында чедип ту-ралар. Ычталыр ол маши-наларга олурган кижилерин хейүндө почтачы нургула-йында чыгып калар.

СЭКП-нин XIV съездин-ини шийтпирит амырла-га боттандыр даш совет кижилер чаа-чаа сорулгалар-ны салып, алга хөмчөгөдери ап турар амгы үеде солун, сеткүүл чонга агаар, сүт дег озаа чугула. Ычтангай поч-тачыны айт-биле дарыг хандыгар, ырак, узак черде малчынарга оон баарын графийн тургускап, чонун чагыткан солун, сеткүүл, чагаа, бажини чогуу үезин-де ээлеринге чедир хөмчөг-лөрин алыр салыр баштаар черинде негетини келген.

С. ОНДАР.

Допчулап...

ТАЛАНТЫЛАР ИЛЕРЭЭН

«Күш ажалдын хостуу» совхозтун тускай эртемни-лери боттарынын Торталыг суурууну Күлтура бажы-нын ээleri апарганын мактавас арта чок. Чокта чаа олар совхоз төүшө улуг концертин корүскөн-пер. Апаа совхоз директору В. Г. Грипешкоуң ылаары, экономист В. Соломатов-ныч уран жомчулаа, эш-тер Даныз-Белек биле Ше-дехованын танылаары, кол бугалтер С. Вауменанын баштак жоманнары корүк-чөлөргө солун болган. М. Яков тыва дылга «Бай-Тайгам», «Торталыгын жоманнары» деп ырларын ырай бээр деп кым-даа ма-наван болган ол ырай бөөргө күүсөдирчилни хүдү-лө-биле хүдөп ап, катап-катап дилеп турганы бил-динмес талантынын илереп келгенин херечилеп турар. Республикка ат-сурагалыг мөге Сергей Даныз-Белек ботун көөргө улуг, мөгөш-тырмак-даа болза, тапчы-лап турда чик, эштин чон магалан. Бо дөөргө Сергейин чажыдынын баштайгы чедикшиин, ол уран чүдөдөн чыдып калбас болза оон талантызы, мөгө ады ымыш, өлөр дээрзин демдеглөери артык эвес.

Совхозтун тускай эртемни-лери боттарынын уран та-лантызын чокку хүнерде Чогураа, Ыйит-Хем, Арыг-Ууу сууларда көргүзөрин планнан туралар. Бо дөөргө торталыгыларын мак-танчыг, эки өгөлөшкени-дир.

ХОМУДААН ХӨӨННЕР

«Ыйит-хөмч и л е р -даа уран чүдөдө салымын-ла улус» деп улуг, биче кижилер бистин суурууну Күл-тура бажынынын шүжүлү, олуттар ээлээр даш дүг-гөн чоруп турдулар. Көп-перт төшөн, демти көрк-чүлөрин чугаазы өске бол-ду. «Батай концерт», «чиг концерт» даш сөөстери хөйү-биле даяндым...

Ужур чүд? Моон мурунда Ыйит-Хемин бот-тыныг-ыр артистери районга бе-зин бир, ийи дугаар черле-рин ап динириг турган чү-е болгай.

Ам ук суурда уран чүдү бөлгүмү доктаамал ажал-дай турарында байдал өскө-лөгөн. Ол ышкаш көп-перте Тойлут-оол Ховалыг, Чолак-оол Кара-оол, Чолак-оол Каадыр-оол, Роза Савчат, Ким-оол Саидков, Дакыр-оол Кара-оол ышкаш талантылыгыларын кириш-пейн барганы хомуланчыт. Ыйит-хөмчилерде ырааи ырынын нийти техниказын, тапшынын шимчөөшкенин шын эвес кылды чүдөдөр хөй. Моно элип, чонга че-дикчелиг концерт көргүзө-ри күзөтүнч.

Б. МОНГУЛ-ООЛ.

Сести узуткаан

«Бөрүчү көк даш эвес, малга хоралыг бөөргө өдүрө» дилири-де шын. Улу-Хеминн Базин-Колда «Х Улуг хурал» колхозтун малчыны С. Д. Маскар-оол бир бөрүчү өл-гөн. Оон шийинге чедик бөрөк чораян.

Степан Донгакович хөкөк кырында сес бөрүчү узутка-ны ол оон шийинге база ар-бын болуру билингир. Ша-кылыг эрес ачыларын кым-даа мактаар.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

РЕДАКЦИЈНЫҢ АДРЕСИ:

166700

Тыва АССР-ин Министрлер Чөвүлелинин Ном үндүр чөр, полиграфия

болаш ном сазынын талазы-биле өргөдөлгөн типографиязы. (Кызыл Шетинкин-Кравченко кудумчуу бажын № 1). ТС-01661.

Былал, Шетинкин-Кравченко кудумчуу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларынын 35-24, проаганда кидизиянын 23-54, тарыхсалгалыг секретарынын 23-35, партияг амырал кидизиянын 37-13, куалтура кидизиянын 23-54, калээ ажал-агый кидизиянын 21-47, үлөтүр кидизиянын 22-64, чагаа кидизиянын 41-27, информация база совет тургузуг кидизиянын 20-60, буггал-териянын 31-75, корректорларынын 27-41. Солун келбей барганга

болаш ном сазынын талазы-биле өргөдөлгөн типографиязы. (Кызыл Шетинкин-Кравченко кудумчуу бажын № 1). ТС-01661.

болаш ном сазынын талазы-биле өргөдөлгөн типографиязы. (Кызыл Шетинкин-Кравченко кудумчуу бажын № 1). ТС-01661.

болаш ном сазынын талазы-биле өргөдөлгөн типографиязы. (Кызыл Шетинкин-Кравченко кудумчуу бажын № 1). ТС-01661.

болаш ном сазынын талазы-биле өргөдөлгөн типографиязы. (Кызыл Шетинкин-Кравченко кудумчуу бажын № 1). ТС-01661.

ТУРИЗМ — ДЫШТАНЫЛГА

үлөдө ол доктаалда салды-ган сорулгаларын амырла-га боттандыр даш чамдык хөмчөгөдери алган. Республи-кага туризмин сайырадыр, даштангы хүнерини марш-рулуңче ажалчы чоннарын хаара тулар, турисчи баа-залары тургузар, оларын алгы-лар, бот-тыныгы туризмин хөжүдөр талазы-биле ажил-ларын ап чоруткан. Оон түн-пелдери багай эвес болуу ту-рар. Бир эвес 1970 чылда эскурсияже 1800 кижиз хаара туттуган турган болза, ол сан чүдө бо чыдап 6 муң четкен. «Найрал» поезданы-биле Со-вет Ойдуелинин улуг хоорай-ларынче үлөтүр бүдүрүгө-нин, көлөз ажал-агыйныч муракчаларынын эскурсия-лап чорууру чачыл болган, алаа кыржир хүдөдөн хой-хөй кижиз илереп турар аларган. Шүешенкоеле В. И. Ленинниг хөжүдөдиринин угланышкы-нарып айткан.

Туризм болган эскурсиялар талазы-биле Тыва область чо-

ныч хууда чоранын санава-са, бистин чөвүдө бо чыдап безин илаар 3 муң кижиз эскурсиялап чоруткан.

Сөөлгү чылларда даштангы хүнерини марш-рулуңча ажалчы чоннарын хаара тулар, турисчи баа-залары тургузар, оларын алгы-лар, бот-тыныгы туризмин хөжүдөр талазы-биле ажил-ларын ап чоруткан. Оон түн-пелдери багай эвес болуу ту-рар. Бир эвес 1970 чылда эскурсияже 1800 кижиз хаара туттуган турган болза, ол сан чүдө бо чыдап 6 муң четкен. «Найрал» поезданы-биле Со-вет Ойдуелинин улуг хоорай-ларынче үлөтүр бүдүрүгө-нин, көлөз ажал-агыйныч муракчаларынын эскурсия-лап чорууру чачыл болган, алаа кыржир хүдөдөн хой-хөй кижиз илереп турар аларган. Шүешенкоеле В. И. Ленинниг хөжүдөдиринин угланышкы-нарып айткан.

Туризм болган эскурсиялар талазы-биле Тыва область чо-

ныч хууда чоранын санава-са, бистин чөвүдө бо чыдап безин илаар 3 муң кижиз эскурсиялап чоруткан.

Сөөлгү чылларда даштангы хүнерини марш-рулуңча ажалчы чоннарын хаара тулар, турисчи баа-залары тургузар, оларын алгы-лар, бот-тыныгы туризмин хөжүдөр талазы-биле ажил-ларын ап чоруткан. Оон түн-пелдери багай эвес болуу ту-рар. Бир эвес 1970 чылда эскурсияже 1800 кижиз хаара туттуган турган болза, ол сан чүдө бо чыдап 6 муң четкен. «Найрал» поезданы-биле Со-вет Ойдуелинин улуг хоорай-ларынче үлөтүр бүдүрүгө-нин, көлөз ажал-агыйныч муракчаларынын эскурсия-лап чорууру чачыл болган, алаа кыржир хүдөдөн хой-хөй кижиз илереп турар аларган. Шүешенкоеле В. И. Ленинниг хөжүдөдиринин угланышкы-нарып айткан.

Туризм болган эскурсиялар талазы-биле Тыва область чо-

ныч хууда чоранын санава-са, бистин чөвүдө бо чыдап безин илаар 3 муң кижиз эскурсиялап чоруткан.

Сөөлгү чылларда даштангы хүнерини марш-рулуңча ажалчы чоннарын хаара тулар, турисчи баа-залары тургузар, оларын алгы-лар, бот-тыныгы туризмин хөжүдөр талазы-биле ажил-ларын ап чоруткан. Оон түн-пелдери багай эвес болуу ту-рар. Бир эвес 1970 чылда эскурсияже 1800 кижиз хаара туттуган турган болза, ол сан чүдө бо чыдап 6 муң четкен. «Найрал» поезданы-биле Со-вет Ойдуелинин улуг хоорай-ларынче үлөтүр бүдүрүгө-нин, көлөз ажал-агыйныч муракчаларынын эскурсия-лап чорууру чачыл болган, алаа кыржир хүдөдөн хой-хөй кижиз илереп турар аларган. Шүешенкоеле В. И. Ленинниг хөжүдөдиринин угланышкы-нарып айткан.

Туризм болган эскурсиялар талазы-биле Тыва область чо-

ныч хууда чоранын санава-са, бистин чөвүдө бо чыдап безин илаар 3 муң кижиз эскурсиялап чоруткан.

Сөөлгү чылларда даштангы хүнерини марш-рулуңча ажалчы чоннарын хаара тулар, турисчи баа-залары тургузар, оларын алгы-лар, бот-тыныгы туризмин хөжүдөр талазы-биле ажил-ларын ап чоруткан. Оон түн-пелдери багай эвес болуу ту-рар. Бир эвес 1970 чылда эскурсияже 1800 кижиз хаара туттуган турган болза, ол сан чүдө бо чыдап 6 муң четкен. «Найрал» поезданы-биле Со-вет Ойдуелинин улуг хоорай-ларынче үлөтүр бүдүрүгө-нин, көлөз ажал-агыйныч муракчаларынын эскурсия-лап чорууру чачыл болган, алаа кыржир хүдөдөн хой-хөй кижиз илереп турар аларган. Шүешенкоеле В. И. Ленинниг хөжүдөдиринин угланышкы-нарып айткан.

Туризм болган эскурсиялар талазы-биле Тыва область чо-

ныч хууда чоранын санава-са, бистин чөвүдө бо чыдап безин илаар 3 муң кижиз эскурсиялап чоруткан.

Сөөлгү чылларда даштангы хүнерини марш-рулуңча ажалчы чоннарын хаара тулар, турисчи баа-залары тургузар, оларын алгы-лар, бот-тыныгы туризмин хөжүдөр талазы-биле ажил-ларын ап чоруткан. Оон түн-пелдери багай эвес болуу ту-рар. Бир эвес 1970 чылда эскурсияже 1800 кижиз хаара туттуган турган болза, ол сан чүдө бо чыдап 6 муң четкен. «Найрал» поезданы-биле Со-вет Ойдуелинин улуг хоорай-ларынче үлөтүр бүдүрүгө-нин, көлөз ажал-агыйныч муракчаларынын эскурсия-лап чорууру чачыл болган, алаа кыржир хүдөдөн хой-хөй кижиз илереп турар аларган. Шүешенкоеле В. И. Ленинниг хөжүдөдиринин угланышкы-нарып айткан.

Туризм болган эскурсиялар талазы-биле Тыва область чо-

ныч хууда чоранын санава-са, бистин чөвүдө бо чыдап безин илаар 3 муң кижиз эскурсиялап чоруткан.

Сөөлгү чылларда даштангы хүнерини марш-рулуңча ажалчы чоннарын хаара тулар, турисчи баа-залары тургузар, оларын алгы-лар, бот-тыныгы туризмин хөжүдөр талазы-биле ажил-ларын ап чоруткан. Оон түн-пелдери багай эвес болуу ту-рар. Бир эвес 1970 чылда эскурсияже 1800 кижиз хаара туттуган турган болза, ол сан чүдө бо чыдап 6 муң четкен. «Найрал» поезданы-биле Со-вет Ойдуелинин улуг хоорай-ларынче үлөтүр бүдүрүгө-нин, көлөз ажал-агыйныч муракчаларынын эскурсия-лап чорууру чачыл болган, алаа кыржир хүдөдөн хой-хөй кижиз илереп турар аларган. Шүешенкоеле В. И. Ленинниг хөжүдөдиринин угланышкы-нарып айткан.

Туризм болган эскурсиялар талазы-биле Тыва область чо-

ныч хууда чоранын санава-са, бистин чөвүдө бо чыдап безин илаар 3 муң кижиз эскурсиялап чоруткан.

Сөөлгү чылларда даштангы хүнерини марш-рулуңча ажалчы чоннарын хаара тулар, турисчи баа-залары тургузар, оларын алгы-лар, бот-тыныгы туризмин хөжүдөр талазы-биле ажил-ларын ап чоруткан. Оон түн-пелдери багай эвес болуу ту-рар. Бир эвес 1970 чылда эскурсияже 1800 кижиз хаара туттуган турган болза, ол сан чүдө бо чыдап 6 муң четкен. «Найрал» поезданы-биле Со-вет Ойдуелинин улуг хоорай-ларынче үлөтүр бүдүрүгө-нин, көлөз ажал-агыйныч муракчаларынын эскурсия-лап чорууру чачыл болган, алаа кыржир хүдөдөн хой-хөй кижиз илереп турар аларган. Шүешенкоеле В. И. Ленинниг хөжүдөдиринин угланышкы-нарып айткан.

Туризм болган эскурсиялар талазы-биле Тыва область чо-

ныч хууда чоранын санава-са, бистин чөвүдө бо чыдап безин илаар 3 муң кижиз эскурсиялап чоруткан.

Сөөлгү чылларда даштангы хүнерини марш-рулуңча ажалчы чоннарын хаара тулар, турисчи баа-залары тургузар, оларын алгы-лар, бот-тыныгы туризмин хөжүдөр талазы-биле ажил-ларын ап чоруткан. Оон түн-пелдери багай эвес болуу ту-рар. Бир эвес 1970 чылда эскурсияже 1800 кижиз хаара туттуган турган болза, ол сан чүдө бо чыдап 6 муң четкен. «Найрал» поезданы-биле Со-вет Ойдуелинин улуг хоорай-ларынче үлөтүр бүдүрүгө-нин, көлөз ажал-агыйныч муракчаларынын эскурсия-лап чорууру чачыл болган, алаа кыржир хүдөдөн хой-хөй кижиз илереп турар аларган. Шүешенкоеле В. И. Ленинниг хөжүдөдиринин угланышкы-нарып айткан.

Туризм болган эскурсиялар талазы-биле Тыва область чо-

ныч хууда чоранын санава-са, бистин чөвүдө бо чыдап безин илаар 3 муң кижиз эскурсиялап чоруткан.

Сөөлгү чылларда даштангы хүнерини марш-рулуңча ажалчы чоннарын хаара тулар, турисчи баа-залары тургузар, оларын алгы-лар, бот-тыныгы туризмин хөжүдөр талазы-биле ажил-ларын ап чоруткан. Оон түн-пелдери багай эвес болуу ту-рар. Бир эвес 1970 чылда эскурсияже 1800 кижиз хаара туттуган турган болза, ол сан чүдө бо чыдап 6 муң четкен. «Найрал» поезданы-биле Со-вет Ойдуелинин улуг хоорай-ларынче үлөтүр бүдүрүгө-нин, көлөз ажал-агыйныч муракчаларынын эскурсия-лап чорууру чачыл болган, алаа кыржир хүдөдөн хой-хөй кижиз илереп турар аларган. Шүешенкоеле В. И. Ленинниг хөжүдөдиринин угланышкы-нарып айткан.

Туризм болган эскурсиялар талазы-биле Тыва область чо-

ныч хууда чоранын санава-са, бистин чөвүдө бо чыдап безин илаар 3 муң кижиз эскурсиялап чоруткан.

Сөөлгү чылларда даштангы хүнерини марш-рулуңча ажалчы чоннарын хаара тулар, турисчи баа-залары тургузар, оларын алгы-лар, бот-тыныгы туризмин хөжүдөр талазы-биле ажил-ларын ап чоруткан. Оон түн-пелдери багай эвес болуу ту-рар. Бир эвес 1970 чылда эскурсияже 1800 кижиз хаара туттуган турган болза, ол сан чүдө бо чыдап 6 муң четкен. «Найрал» поезданы-биле Со-вет Ойдуелинин улуг хоорай-ларынче үлөтүр бүдүрүгө-нин, көлөз ажал-агыйныч муракчаларынын эскурсия-лап чорууру чачыл болган, алаа кыржир хүдөдөн хой-хөй кижиз илереп турар аларган. Шүешенкоеле В. И. Ленинниг хөжүдөдиринин угланышкы-нарып айткан.

дер доктаамал немөжип ту-рар. Чыкээлээр, 1969 чылда «Азас» турбазасында Тогу-Хөлгө селгузүзгө чүдө ийи резин хөмч турган болза, ам оон саны 30 четкен. Тур-тер похолтаарда хөргөзөри-биле майгы, костюмер, рюк-зак даш өске-даа хөмчө-лөр ылаа ползуу-биле бар.

Турбазаларда културлуг даштангага бүгү таарым-чалыг байдалдарын тургуза-рын чедип алыр даш хөмчө-лөр алдынып турар. «Азас» турбазасында култур-масса-лыг болган масса-политиктиг ажилдарын организастары-га улуг дузаны СЭКП Кожу-райком чедирп келген. «Жарикте» даштангы турган-нарга Кызылче, Кочетово суур-же, Чагытай хөлче эскурсия-ларын организастап, Кызыл-дөк лекторларын чаап, кино, концерттерин көргүзүп турган.

Спортту туризмин сайыра-дыр талазы-биле чамдык кин-базынар кылдырган. Бүдү-рүлөк коллективтерини, ор-ганизациларынын, өөрелдге черлерини күш-культура ко-лективтеринде туризм секция-ларын тургузтуган болган олар турисчи похолтар органи-застар талазы-биле иделей-лиг ажилдап туралар. «Тыва даг-дугу» болган «Тыва ко-баль» комбинеттеринде, кы-зылдың башкы институтунда, № 3 профтехучилищеде туризм секциялары чамдык ажилла-ры чоруткан.

Бот-тыныгы туризмин сай-ырадыр талазы-биле Кы-зылда «Демир сал» атыг тур-исчи клуб эвээш эвес ажил-дарын чорудуп турар. Клуб чадаг, хаактыг болган суг оруу-биле туристтерини теор-етиктиг болган практиктиг кичээлдерин доктаамал эрти-рип, солуннар, радио, телеви-денне даштангы туризмин пропагандалап, чаа-чаа марш-рутарын тыпкан. Маңаа оон удуруткузуу телестудияны ажалдакчы Яков Кром иделейкип кыркып турар. Бо клуб 43 похолтарын, оон иш-тинден чүдө бо чыдап 16 чаа

ЧУРУНТА: хаактыг похол үезинде. А. ФИЛИПОВТУҢ ФОТОЗУ.

болдурбазынын негедезин ха-даа чүдөдери ажалдаванар. Чуртала бажынарында болган албан черлеринден үнүп чоруурда электрохөкө-селерин болган чырыкты өжүрү каарын утпалар. Орт-тун айыл-халавын болдурбас даш өрткө үдүр дүрүмнө-рин негедезин кижиз бүрүзү ылап билген турар хөжүрүт.

В. САННИКОВ,
Тыва АССР-ин ИХМ-ин өрт камгалал инспектору, улуг лейтенант.

Телевидение

ДЕКАБРЬ 22-ДЕ

МОСКВАДАН
13.00 — Дамчыдылгалар программасы. 13.05 — Медээ-лер. 13.10 — Оңуң телекөргү-зүг. Мультибандер програм-малары. 13.45 — «Бөгү» — Энергетиктер. 14.00 — «Музыкалыг хүн». 14.30 — «Калкышыл». Эртэм-тайлыг-дыр программасы. 15.10 — Часар. 15.10 — Оңуң теле-көргүзүг. «Известия» солунуң шийалы даш хөкөйгө делег-ги маргалаады. СССР — ИССР. Ушкү оюн. 16.05 — «Алгы-алгы кижилер» деп хой-сериялыг телевизион баштай-гы көргүзүг. 17.15 — Энерг-етиктерни чагылары-биле ко-перт. 18.00 — «Уе». Информа-тыг программасы.

ЧАА ЧЫЛ ОЙНАШКЫНЫНДА — «ЖИГУЛИ»

1973 чылдын декабрь 28-те Владимир хоорайга акша-бараан, лотереянын Чаа чыл үндүрүгө-зинин ойнаашкы тиражы болур. Эңне аас-ке-жиктиг билеттерин ээлери «Жигули» авто-мобильди бир-ле дугаар ойнап алылар.

Оон ангыда ызы-бүрү марканын 400 мотоцикл, 200 пинино, 500 телевизор, 3300 холодиляк бол-гаш унедиг өске-даа эдилелдер болган акша ой-наашкынары бар.

Ойнаашкынын нийти түнү 11 миллион 140 муң рубль болур. Лотерея билеттерин ажаалга касса-ларында, магазиндерден, кинотеатрлардан, ха-рылаа черлеринден, «Союзпечатьтын» киоски-леринден, нийтинин чөмөннелге черлеринден, авто-вокзалдар кассаларында болган аэропорттан садып алырынче далажынар.

АЖААЛГА КАССАЗЫ.

Агаар